

EKSAMENSOPPGAVE

JUS2111 - Statsforfatningsrett og internasjonal rett - Høst 2017

Dato: 5. desember 2017

Tid: kl. 10:00 - 16:00

Praktikum (ca. 4 timer)

I september 2017 skulle det avholdes valg i Norge. Den sittende flertallsregjeringen, bestående av Kapitalistpartiet og Folkepartiet, hadde en tøff valgkamp foran seg. Statsministeren fra Kapitalistpartiet, Marte Kirkerud, var likevel optimist. Hun var en populær statsminister, og partiets interne meningsmålinger tydet på at flertallet ville være sikret så lenge hun opprettholdt sin fremtoning som en sterk og stabil leder med solid integritet.

På forsommeren 2017 ba utenriksministeren om et møte med statsminister Kirkerud for å oppdatere henne om situasjonen i Republica. Siden slutten av 2015 hadde utviklingen i Republica vært bekymringsverdig. Det republicanske Lov og orden-partiet hadde vunnet et solid flertall i parlamentet og satt i gang omfattende reformer som befestet partiets maktposisjon. Utenriksministeren advarte under møtet om at Republica var på vei i en autoritær retning, og at utviklingen gikk raskt. Den republicanske regjering hadde nettopp foreslått en lov som ville gjøre det mulig for justisministeren å si opp høyesterettsdommere etter eget forgodtbefinnende.

Statsminister Kirkerud øynet en mulighet til å slå to fluer i en smekk. Hvis hennes regjering kritiserte Republica, ville hun vinne støtte blant velgergrupper som var opptatt av grunnleggende rettsstatsprinsipper, i tillegg til å styrke Norges internasjonale omdømme som forsvarer av rettsstatlige prinsipper. Sammen med utenriksministeren utformet hun derfor en uttalelse som på det sterkeste fordømte det republicanske lovforslaget. På vegne av regjeringen uttalte Kirkerud at reformene «var menneskerettsstridige» og at hvis reformene ble vedtatt ville det «innebære slutten for rettsstaten – og dermed demokratiet – i Republica».

Den republicanske regjeringen reagerte kraftig på uttalelsen. Regjeringen vedtok straks at samtlige norske ansatte ved den norske ambassaden i hovedstaden Solon måtte forlate Republica innen 24 timer.

De ambassadeansatte pakket med seg det de trengte og rakk første fly hjem. 24-timersfristen viste seg imidlertid å være for knapp for ambassadør Kari Holm. Hun måtte kjøre bil for å få med seg alle eiendelene sine og hun var også redd for å la den nyinnkjøpte bilen bli igjen. Først få minutter før utløpet av fristen rakk hun å kjøre ut fra ambassadørboligen med fullpakket bil. I høy hastighet kjørte hun nordvestover for å rekke ferga til nabolandet. Etter å ha kjørt i en time var hun omtrent halvveis til byen hvor ferga gikk fra. Da ble hun stoppet i en fartskontroll og arrestert fordi hun kjørte 40 km/t over fartsgrensen. Den norske regjeringen protesterte umiddelbart, og fremholdt at Holm hadde diplomatisk immunitet, og dermed ikke kunne arresteres eller fengsles. Republica viste imidlertid til artikkel 39 (2) i Wienkonvensjonen av 18. april 1961 om diplomatisk samkvem, og anførte at Holms immunitet hadde opphørt fordi hun ikke hadde reist fra landet innen fristen på 24 timer.

1) Legg til grunn at Republica og Norge er part i Wienkonvensjonen av 18. april 1961 om diplomatisk samkvem:

- a) Hadde Republica rett til å kreve at samtlige norske ansatte ved den norske ambassaden i Solon måtte forlate landet?**
- b) Forutsatt at Republica hadde rett til å kreve at samtlige norske ansatte ved ambassaden i Solon måtte forlate landet: Hadde Republica rett til å sette en 24-timers frist?**
- c) Begikk Republica et folkerettsbrudd ved å arrestere Kari Holm?**

En gruppe republicanske hackere ble også oppildnet av statsminister Kirkeruds uttalelser, og bestemte seg for å ta saken i egne hender. I løpet av kort tid rekrutterte de en gruppe norsktalende republicanere, og opprettet en rekke norskspråklige nettaviser som publiserte mengder av oppdiktete nyheter som satte statsminister Kirkerud og den norske regjeringen i et meget dårlig lys. Hackergruppen laget dessuten datasystemer som automatisk opprettet brukerprofiler i sosiale medier som spredte disse oppdiktete nyhetene.

Oppdiktede skandaleoppslag om statsminister Kirkerud og regjeringen ble i løpet av et par dager blant de mest delte sakene i sosiale medier i Norge. Tradisjonelle mediehus forsøkte å advare om at disse nyhetene var falske, men det hjalp lite. Også norske statsborgere delte nyhetene i stor stil på sosiale medier, og mange ble etterhvert overbevist om at det i alle fall var en kjerne av sannhet i dem.

Da valgdagen nærmet seg, viste meningsmålingene at Kapitalistpartiet og Folkepartiet hadde gått kraftig tilbake og lå an til å miste sitt flertall. Tallene viste også at de oppdiktede nyhetene om statsminister Kirkerud og regjeringen var hovedårsaken til fallet på meningsmålingene.

Politiets sikkerhetstjeneste og Etterretningstjenesten kartla den republicanske hackergruppen. Det viste seg at alle de republicanske hackerne var medlemmer av det republicanske Lov og orden-partiet. Lederen av hackergruppen satt også i partiets sentralstyre. Dessuten kom det for dagen at gruppen hadde finansiert sin virksomhet gjennom pengestøtte fra den republicanske etterretningstjenesten.

Da statsminister Kirkerud fikk vite dette, kalte hun den republicanske ambassadøren inn på teppet. Overfor ambassadøren gjorde statsminister Kirkerud det klart at Republica måtte være ansvarlig for hackergruppen og dens ulovlige innblanding i den norske valgkampen. Ambassadøren bestred på det sterkeste at Republica hadde ansvar for tilfeldige påfunn fra deres borgere.

2) Har Republica begått et folkerettsbrudd?

Etter stortingsvalget ble det klart at Kapitalistpartiet og Folkepartiet mistet sitt flertall i Stortinget. Likevel beholdt de regjeringsmakten: Opposisjonen var nemlig for fragmentert til å etablere et reelt regjeringsalternativ.

Etter kort tid skiftet fokuset i det nasjonale nyhetsbildet, og ble da dreid over til hvem som ville få fredsprisen. I oktober 2017 annonserte Den norske Nobelkomité at årets pris gikk til the International Campaign to Abolish Nuclear Weapons. De fikk prisen blant annet for sitt arbeid med å få på plass en traktat som totalforbyr atomvåpen. Over 50 stater hadde signert traktaten, men Norge var ikke blant disse. Statsminister Kirkerud uttalte i pressen at det var uaktuelt for Norge å slutte seg til traktaten, blant annet på grunn av medlemskapet i NATO.

Atomvåpensaken var en av få saker som samlet opposisjonen på Stortinget. Opposisjonen var ikke overbevist av statsminister Kirkeruds argumenter for å holde Norge utenfor traktaten. Det største opposisjonspartiet, Sosialistpartiet, fremmet derfor et forslag til plenarvedtak med følgende ordlyd:

«Stortinget ber regjeringen om å sørge for at Norge snarest mulig tiltrer traktaten om totalforbud mot atomvåpen.»

Etter en opphetet debatt i Stortinget ble plenarvedtaket fattet med knapt flertall. Sosialistpartiets leder uttalte til pressen at «nå har regjeringen intet annet valg enn å tiltre traktaten». Regjeringen hevdet på sin side at plenarvedtaket var grunnlovsstridig, og at regjeringen ikke har noen plikt til å følge en grunnlovsstridig instruks.

3) Har regjeringen plikt til å sørge for at Norge slutter seg til traktaten om totalforbud mot atomvåpen?

Teori (ca. 2 timer)

Redegjør for hensyn for og mot at EFTA-domstolen bør forsøke å opprettholde homogenitet mellom EU- og EØS-retten på området for fri bevegelighet av personer. Besvar spørsmålet i lys av blant annet dette:

Etter at EØS-avtalen ble fremforhandlet har EU-traktatenes regler om fri bevegelighet av personer blitt videreutviklet, særlig gjennom innføringen av unionsborgerskapet (se TEUV artikkel 20). I saken E-28/15 *Yankuba Jabbi mot Den norske stat v/Utlendingsnemnda* [2016] uttalte EFTA-domstolen følgende om den økende avstanden mellom EU-traktatene og EØS-avtalen:

«62. EFTA-domstolen peker på at de to EØS-pilarer har utviklet seg i forskjellig retning siden EØS-avtalen ble undertegnet i 1992. Avstanden mellom dem har økt med årene. EU-traktatene har blitt endret fire ganger siden da, mens EØS-avtalens hoveddel i det alt vesentlige er uendret. Denne utvikling har skapt visse avvik når det gjelder primærlovgivning. [...]

63. EØS-komiteens beslutning som innarbeider [unionsborgerdirektivet] i EØS-avtalen definerer begrepet unionsborger for EØS-avtalens formål som borgere av EU-statene og EFTA-statene. Følgelig kan EØS-borgere benytte seg av den frie bevegelighet for personer etter EØS-retten og dermed fritt ferdes i det indre marked i samsvar med vilkår fastsatt i EØS-retten.

[...]

65. I [dommen i sak C-456/12] *O. og B.*, som omtalt over, la EU-domstolen til grunn at TEUV artikkel 21 nr. 1 må tolkes slik at når en unionsborger under et reelt opphold har etablert eller styrket et familieliv med en tredjelandsborger, i henhold til og i samsvar med vilkårene fastsatt i direktivet artikkel 7 nr. 1 og 2 og artikkel 16 nr. 1 og 2, i en annen medlemsstat enn den han er statsborger i, kommer direktivets bestemmelser til anvendelse ved analogi dersom unionsborgeren vender tilbake til sin hjemstat sammen med det aktuelle familiemedlem. [...]

66. I dommen baserte EU-domstolen seg på et rettslig grunnlag som ikke foreligger i EØS, mens anvendelsen av direktivet for det meste synes å ha blitt avvist. Følgelig kunne et ulikt beskyttelsesnivå for retten til fri bevegelighet for personer innenfor EØS oppstå. Dersom EFTA-domstolen sikrer samme beskyttelsesnivå i EØS, må den imidlertid forklare hvorfor EU-domstolens uttalelse om direktivet i *O. og B.* ikke er avgjørende.»

Oslo, 27.11.2017

Morten Kjelland
Faglig eksamensleder

